

มุมมองหนึ่ง....ถึงบทบาทท้องถิ่นไทย....ในอนาคต

สุจิต นิมิตกุล*

ปัญหาการพัฒนาการปกครองของไทย ในส่วนท้องถิ่น ที่ยังไม่พัฒนาไม่ทัดเทียมอารยประเทศ อาจเนื่องมาจากเราไปนำต้นแบบมาจากการปกครองของประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งการปกครองของประเทศเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็น อังกฤษ หรือ ฝรั่งเศส เขาพัฒนาขึ้นมาจากการดำเนินวิถีชีวิตของประชาชนในประเทศ ไม่ได้เกิดขึ้นมาจากแนวคิดของนักปกครองคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นการรวบรวมและสั่งสมขึ้นมาจากความร่วมมือร่วมใจของทุก ๆ คนทุก ๆ ฝ่ายในประเทศที่มีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตัวเอง และนำมาปรับใช้เป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นของประเทศตัวเอง ส่วนแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นของประเทศไทยเรานั้นได้รับแนวคิดของประเทศต่าง ๆ มาใช้ โดยไม่ได้เกิดขึ้นมาจากการสั่งสม จึงไม่ผสมกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกับวิถีชีวิตของเรา ท้องถิ่นจะพัฒนาการปกครองได้ คนในท้องถิ่นต้องรวมพลัง ต้องเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ต้องเคารพกติการ่วมกัน อันเป็นกติกาของการที่

จะทำให้ท้องถิ่นเกิดการพัฒนาทางการปกครองศึกษาในที่นี้หมายถึง รัฐธรรมนูญและกฎหมายที่มีบัญญัติขึ้นเป็นกรอบ เพื่อให้การดำเนินการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปธรรมและสัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์ที่วางไว้เท่านั้นเอง แต่อย่างไรก็ตาม เราต้องมองที่**องค์รวม** เสมือนการที่เราจะเหวี่ยงแหลงไป ก่อนที่เราจะเหวี่ยงเราต้องขมวดแหเข้ามาให้ตรงจุดเสียก่อนแล้วค่อยเหวี่ยงลงไป ไม่มองปัญหาที่ปลายเหตุให้ทุกคนทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม ปลุกจิตสำนึกให้เล็งเห็นถึงความสำคัญซึ่งมีผลกระทบต่อทุกคนในท้องถิ่น ให้มองเห็นถึงประโยชน์ที่มีทั้งต่อตนเองและต่อส่วนรวม ให้รู้สึกเกิดความภาคภูมิใจและรักในถิ่นฐานบ้านเกิดของตัวเอง พร้อมใจกันที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนเองโดยมีใช้จะดำเนินถึงเฉพาะแต่**ทางด้านกายภาพ** ที่หมายความถึงปัจจัยพื้นฐานในด้านต่างๆที่จะนำมาซึ่งความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตของคนในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นถนนหนทางที่ทำให้สัญจรไปมาได้สะดวก แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคเท่านั้น แต่รวมถึง**ทางด้านจิตใจ** จิตสำนึก และ

* อดีตผู้อำนวยการจังหวัด อุทัยธานี อุบลราชธานี รองปลัดกระทรวงมหาดไทย และ อธิบดีกรมการเร่งรัดพัฒนาชนบท

จิตวิญญาณของคนที่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งจะร่วมกัน รักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป จะเห็นได้ว่าทุกวันนี้ประชาชนส่วนใหญ่จะพยายามเรียกร้องสิทธิ ในขณะที่เดียวกันยังทำหน้าที่ของตนเองไม่สมบูรณ์ ยกตัวอย่างการออกไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งที่ยังไม่ถึง 50 % แสดงให้เห็นถึงการขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ของการเป็นประชาชน หากทุกคนมีความเข้าใจและเอาใจใส่ในเรื่องการปกครองตนเอง เคารพในสิทธิและหน้าที่ ศึกษาดึกาสังคม ก็จะทำให้ท้องถิ่นของเราเกิดการพัฒนาอย่างทั่วถึงและยั่งยืนต่อไป

● ปรัชญาแนวคิดท้องถิ่น

หลักการสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ "การปกครองตนเองของประชาชน" โดยมีความหมายที่สำคัญคือ "ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการบริหารปกครองท้องถิ่นของตนเอง และประชาชนจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรธรรมชาติและผลผลิตจากการลงแรงงานและแรงสมองของพวกเขาเอง" ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีความสุข มีเสรีภาพ ความเสมอภาค และ ภารครภาพชุมชนและท้องถิ่นจะได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง มีความเจริญก้าวหน้าและ ยั่งยืน¹

ปรัชญาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น สำหรับประเทศไทยได้เริ่มมีมานานแล้ว ดังจะขอน้อมนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้ดำรัสไว้ ณ วันที่ 24 มีนาคม 2515 ที่ได้ทรงพระราชทานแนวทาง

ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น นำมาเป็นหลักในการพัฒนาท้องถิ่น ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้

"จุดมุ่งหมายสำคัญของการรักษาความมั่นคงของบ้านเมืองนั้น อยู่ที่การทำให้ประชาชนสามารถปกครองถิ่นฐานของตนเองได้ โดยมีสวัสดิภาพและอิสรภาพเต็มที่ จะต้องช่วยเหลือนับสนุนโดยทางวิชาการ ทั้งทางด้านเทคนิคและด้านเศรษฐกิจสังคม เพื่อให้เขาช่วยตัวเองและพัฒนาตัวเองได้ เมื่อประชาชนสามารถพัฒนาตนเอง พัฒนาท้องถิ่นที่อยู่ให้เจริญขึ้นได้แล้ว บ้านเมืองของเราก็จะมีความมั่นคงและปลอดภัยอย่างแท้จริง"

ในยุคที่มีการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น เพื่อให้ดำเนินการกิจที่ตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพของทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) นั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรู้จักคิดและสร้างมิตินใหม่ที่สร้างสรรค์ จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคนทั้งร่างกายและจิตใจ รวมถึงการจัดการด้านสวัสดิการและสภาพแวดล้อมของชุมชนด้วย

ยุทธศาสตร์การประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. กับส่วนราชการต่างๆ ที่ทำงานอยู่ในชุมชนทั้งระดับตำบล และระดับอำเภอ หรือระดับสูงกว่านี้ ควรจะมีการประสานการทำงานร่วมกันทั้งการพบปะพูดคุย เสนอความคิดเห็น และ

¹ ชัยวัฒน์ สุวีริย์, <http://www.epa.gov/owew>

เสนอกิจกรรมร่วมตามศักยภาพที่ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน และก่อให้เกิดประสิทธิภาพแก่ชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมที่ถือว่าจัดบริการสาธารณะให้แก่ชุมชน

ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาตนเองใน ส่วนของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันได้แก่ สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อให้สามารถรองรับภารกิจ และหน้าที่ภายหลังจากการกระจายอำนาจ การปกครองผู้ท้องถิ่นอย่างสมบูรณ์ เพราะถือเป็นวิธีการหนึ่งที่เป็นหัวใจสำคัญที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะเร่งรัดให้มีการดำเนินการ การพัฒนาบุคลากรควรจะมุ่งไปที่การเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากร การพัฒนาส่งเสริมความรู้ ความสามารถและความเข้าใจในวิธีการบริหารจัดการ การวางแผนอนาคต การเตรียมคน การศึกษาสูงงาน และแลกเปลี่ยน เพื่อจะได้มุมมองต่างๆอย่างหลากหลาย และสิ่งที่ควรทำควบคู่ไปกับการพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็คือ การเร่งรัดการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ทั้งระบบข้อมูลข่าวสาร ระบบการวางแผนชุมชน ระบบการจัดเก็บภาษีอากร ค่าธรรมเนียม ระบบการเงิน การบัญชี รวมทั้งการบริหารงบประมาณ เป็นต้น

หลัก Local Autonomy คือให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นทุกระดับ โดยให้สมาชิกสภาไปเลือกคณะผู้บริหารอีกต่อหนึ่ง หรือความเป็นอิสระในการกำหนดระบอบการปกครองตนเอง ซึ่งเกาหลีใต้ได้นำมาใช้ โดยบรรจุขั้นตอนสำคัญในการเลือกตั้งท้องถิ่นในปี

พ.ศ.2538 ทำให้เกาหลีใต้มีรัฐบาลท้องถิ่น (Local Government) ที่มาจากการเลือกตั้งทั้งหัวหน้าคณะผู้บริหาร (CEO) และสภา ขึ้นมาในหน่วยปกครองตนเอง 2 ระดับคือ ระดับสูง 15 หน่วย (จังหวัด) และระดับรองลงมา จาก 15 หน่วย อันประกอบด้วย อำเภอ นคร และ เขต รวมทั้งหมด 230 หน่วย ในขณะที่ประเทศไทยเพิ่งดำเนินการให้มี "ผู้ว่า ซีอีโอ" เมื่อปีที่ผ่านมา และยังคงมาจากการแต่งตั้งประชาชนของเกาหลีใต้จึงมีส่วนร่วมทางการเมืองในขอบเขตทั่วประเทศทั้งในเมืองหลวงและต่างจังหวัด โดยมีส่วนร่วมในการกำหนดตัวผู้ปกครองท้องถิ่นเองและร่วมมือกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างจากประเทศไทยที่ไม่ได้นำหลัก Local Autonomy มาใช้^๒

จากงานวิจัยเรื่อง กระบวนการเสริมสร้างประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นโดยการพัฒนาชนบท กรณีศึกษามอค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจภาคสนาม (Field Survey) โดยการศึกษา Unit of Analysis กับองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วประเทศ ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง และประชากรผู้ให้ข้อมูลเป็นตัวแทนจาก อบต. โดยการใช้แบบสอบถามและการประชุมสนทนากลุ่ม สามารถสรุประดับความเป็นประชาธิปไตยใน อบต. พบว่า สมาชิกสภา อบต.มีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูง แต่องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการของสภา อบต.น้อย ซึ่งสะท้อนถึงระดับความเป็นประชาธิปไตยที่ไม่มากนัก

การบริหารงานขององค์การบริหารส่วน

^๒ คำบุญ สิทธิสมาน, สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ฉบับที่ 48 (26 เม.ย.-2 พ.ค. 45)

ตำบล(อบต.) สามารถประเมินผลการจัดระดับของการบริหารงานได้ โดยใช้หลักธรรมาภิบาล(Good Governance) ซึ่งประกอบไปด้วยตัวชี้วัดหลักที่สำคัญ 3 ประการคือ **ตัวชี้วัดหลักเกณฑ์ที่มีส่วนร่วม** ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็น ตัดสินใจ วางแผนพัฒนาท้องถิ่น จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ร่วมในการเป็นกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง ร่วมในการประชุมสภา อบต. และร่วมในการตรวจสอบการทำงานของ อบต. ตัวชี้วัดความโปร่งใส ได้แก่ การบริหารกิจการต่างๆใน อบต.จะต้องสามารถเปิดเผยให้สาธารณชนตรวจสอบได้ การจัดซื้อจัดจ้างทำด้วยความโปร่งใส การจัดสรรงบประมาณและโครงการต่างๆครอบคลุมพื้นที่ด้วยความเป็นธรรมและพิจารณาตามความจำเป็นตามลำดับก่อนหลัง **ตัวชี้วัดหลักคุณธรรม** ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณครอบคลุมพื้นที่อย่างเป็นธรรม การดำเนินงานโครงการ-กิจกรรมต่างๆเป็นไปอย่างสุจริต ถูกต้อง ดีงาม บนพื้นฐานของศีลธรรม จริยธรรม การบริหารกิจการต่างๆใน อบต. ทำด้วยความถูกต้องเปิดเผยและสามารถสร้างความสมดุลในการพัฒนา อบต.ได้กับทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มด้อยโอกาส

การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ถือเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาสังคมไทยในปัจจุบันและอนาคต จะเห็นได้ว่าในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) และในช่วงที่มีวิกฤติ

เศรษฐกิจของสังคมไทย ทุกคนได้โหมโรงให้คนกลุ่ม องค์การชุมชน รวมพลังกันสร้างสวัสดิชุมชนคือ พลังทุนทางสังคม โดยเฉพาะพลังของคนในชุมชน พลังกลุ่ม พลังทุน พลังยึดอาหารและพลังความคิด การเรียนรู้ เป็นต้น³

เจตนารมณ์ของการจัดตั้ง อบรมมุ่งหวังที่จะกระจายอำนาจให้แก่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เรียนรู้หลักการบริหารจัดการตนเองตามภารกิจ อำนาจของกฎหมายที่มีอยู่ และสามารถนำหลักการต่างๆมาใช้ในการจัดการงบประมาณ บริหารงานบุคลากร เพื่อให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชน ให้ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญคือ การมุ่งหวังให้ อบต.เป็นเวทีประชาธิปไตยของชุมชน และต้องการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน ที่ใช้เหตุผลกันระหว่างประชาชนที่เป็นผู้นำชุมชนหลากหลายกลุ่มกับสมาชิก อบต. และมีการตรวจสอบโดยชุมชนตลอดจนแสวงหาทรัพยากรชุมชน เพื่อให้การบริหารงานของ อบต.มีประสิทธิภาพและคุณภาพ

การเป็นมืออาชีพของผู้บริหารท้องถิ่นก็คือการเป็นนักบริหารที่แสดงถึงความสามารถในการจัดการท้องถิ่นและการทำงานเชิงรุกภายใต้ข้อจำกัดที่มีอยู่และให้สามารถบริหารจัดการให้เกิดผลสำเร็จ มีนโยบายที่ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยสามารถดึงทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ ให้มาร่วมมือกันทำงานได้อย่างประสบผลสำเร็จ

³ ดร.โกวิท พงษ์งาม, สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ฉบับที่ 38 (15-21 ก.พ. 45)

⁴ ดร.โกวิท พงษ์งาม, สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ฉบับที่ 7 (12-18 ก.ค. 45)

มีผู้ได้ให้ข้อเสนอแนะการวางยุทธศาสตร์เพื่อร่วมกันพัฒนาองค์กรปกครองท้องถิ่น โดยเฉพาะผู้บริหารท้องถิ่น ให้พิจารณาประเด็นดังต่อไปนี้⁴

- 1) ร่วมเร่งส่งเสริม ความรู้ ความสามารถของผู้บริหารท้องถิ่น
- 2) ร่วมกันทบทวนข้อกำหนด คุณสมบัติของผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งควรมีคุณสมบัติที่พอจะแสดงถึงภูมิความรู้ ภูมิปัญญาที่จะบริหารจัดการท้องถิ่นได้
- 3) ร่วมกันหาแนวทางสร้างหลักประกันความมั่นคงให้แก่ข้าราชการหรือพนักงานท้องถิ่น
- 4) ร่วมกันหาแนวทางการเสริมรายได้ให้แก่ท้องถิ่นของตนเอง นอกเหนือจากรายได้จากการเก็บภาษีอากร ค่าธรรมเนียม และเงินอุดหนุนจากรัฐ
- 5) ประสานความร่วมมือในการทำงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน
- 6) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมทำงานกับประชาชน กลุ่มองค์กรเอกชน และภาคเอกชนรวมทั้งสถาบันการศึกษา
- 7) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสานกับหน่วยราชการ เพื่อจะทำให้ภารกิจหรือแผนงาน/โครงการต่างๆ ได้รับการกระทำอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ

การปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น มีจุดประสงค์

เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จะดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ เพื่อสนองปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นให้มากที่สุด การมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้มแข็งและเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนแสดงความคิดเห็นโดยมีการรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนจะมีส่วนช่วยนำมาซึ่งความเป็นปึกแผ่นในสังคมท้องถิ่น

● กฎหมายและการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งบัญญัติให้รัฐกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น โดยกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ และมีอิสระในการบริหารงานบุคคลตามความต้องการและความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น และต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพนักงานส่วนท้องถิ่นก่อน ผลจากบทบัญญัติดังกล่าว ทำให้มีกฎหมาย 2 ฉบับคือ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ซึ่งกำหนดให้มีแผนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้คือ 1) แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 2) แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นแผนปฏิบัติการดำเนินการกิจในรายละเอียดและกรอบหลักการ แนวทางกว้างๆ ในเรื่องการ

ถ่ายโอนบุคลากรและการกระจายอำนาจ
ทางการเงิน การคลัง 3) แผนปฏิบัติการถ่าย
โอนบุคลากรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4)
แผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดขั้นตอนการ
กระจายอำนาจด้านการเงิน การคลัง และ
งบประมาณ และพระราชบัญญัติระเบียบ
บริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ซึ่ง
กำหนดให้มีคณะกรรมการมาตรฐานการ

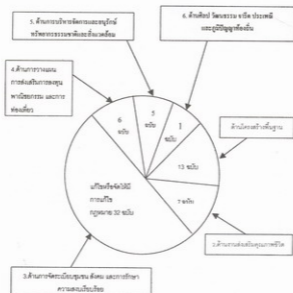
บริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น (ก.อ.) กำหนด
มาตรฐานกลาง คณะกรรมการกลาง ข้าราชการ
หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น รับผิดชอบกำหนด
หลักเกณฑ์และดำเนินการบริหารงานบุคคล
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท
ในระดับจังหวัด ภายใต้กรอบมาตรฐานทั่วไป
ที่คณะกรรมการกลางฯกำหนด ดังสรุปภาพ
ความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

ที่มา : คู่มือการถ่ายโอนบุคลากรสู่ท้องถิ่น, สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

นอกจากนั้น ยังมีการแก้ไขหรือจัดให้มีการแก้ไขกฎหมายที่จำเป็น ให้สอดคล้องกับการถ่ายโอนภารกิจ เพื่อรองรับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหาร หรือ

พนักงานส่วนท้องถิ่น ตามแผนปฏิบัติการด้านถ่ายโอนภารกิจ 64 ฉบับ โดยหน่วยงานที่ถ่ายโอนภารกิจเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการโดยสรุปได้ ดังนี้

ที่มา : คู่มือการถ่ายโอนบุคลากรสู่ท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

ดังนั้นจึงมีการตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งขณะนี้คณะกรรมการการกระจายอำนาจฯ ได้จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการดำเนินการถ่ายโอนภารกิจและงบประมาณไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเรียบร้อยแล้ว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ฉบับนี้ ได้บัญญัติส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่นไว้ ตามประเด็นดังต่อไปนี้⁵ **ประการแรก** รัฐธรรมนูญบังคับให้รัฐบาลต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น โดยบัญญัติไว้ใน หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 78 ว่า "รัฐต้องกระจาย

⁵ ดร.โกวิท วัฒนางาม, สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ฉบับที่ 44 (29 มี.ค.-4 เม.ย. 45)

อำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ระบบสาธารณสุขโรคและสาธารณสุขการตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น" มาตรา 284 บัญญัติให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงิน และการคลัง และกำกับไว้ใน มาตรา 88 ซึ่งบัญญัติว่า บทบัญญัติในหมวดนี้มีไว้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการตรากฎหมายและกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินว่า **ประการที่สอง** การจัดโครงสร้างภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามหลักการสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ "ให้คนในท้องถิ่นปกครองตนเอง" โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 285 ตามประเด็นที่สำคัญ คือ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่น และคณะผู้บริหารท้องถิ่น 2) สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนและเป็นการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ **ประการที่สาม** องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งโดยให้มีกลไกเพื่อทำหน้าที่แบ่งแยกระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยตรงว่า อำนาจหน้าที่ใดควรจะเป็นของท้องถิ่น สรุปประเด็นได้ดังนี้ คือ 1) ให้มีกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เป็นกลไกสำคัญเพื่อพัฒนาการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง 2) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และการจัดการศึกษาอบรม 3) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม **ประการที่สี่** ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยในช่วงระยะเวลาไม่เกิน พ.ศ.2544 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้ของรัฐบาลไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบ และในช่วงระยะเวลาไม่เกิน พ.ศ.2549 ไม่น้อยกว่าร้อยละสามสิบห้า ทั้งนี้จะเป็นไปตามข้อกำหนดของ พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ซึ่งออกตามมาตรา 284 **ประการที่ห้า** รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคลตามความต้องการและความเหมาะสมของท้องถิ่น จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 30 พฤศจิกายน 2542 เป็นต้นมา กฎหมายฉบับนี้ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคณะกรรมการพนักงานส่วนท้องถิ่นของตนเอง เพื่อทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล สำหรับข้าราชการและพนักงานส่วนท้องถิ่นโดยตรง และให้มีองค์กร

ซึ่งทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานกลางและแนวทางการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น เรียกว่า “คณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น” หรือ “ก.อ.” ระบบนี้จะทำให้เกิดการสิ้นไหลสลับเปลี่ยนหมุนเวียนระหว่างข้าราชการและพนักงานส่วนท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ ได้โดยไม่มีการแบ่งแยกอีกต่อไป เพราะถือว่าเป็นข้าราชการและพนักงานส่วนท้องถิ่นของ “ก.อ.” เดียวกัน ส่วนคณะกรรมการ “ก.อ.” มีองค์ประกอบของกรรมการแบบไตรภาคี คือประกอบไปด้วยผู้แทนรัฐบาล ผู้แทนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เป็นกลางฝ่ายละเท่าๆกัน

ประกาศที่หก มาตรา 283 ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ บัญญัติว่า “การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำเท่าที่จำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม ทั้งนี้จะกระทบถึงสาระสำคัญแห่งหลักการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้มิได้”

ประกาศที่เจ็ด รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้วางหลักเกณฑ์เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นในหลายกรณี ดังนี้ 1) ให้บุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างสมบูรณ์และยั่งยืน 2) ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ 3) ให้

ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาพิจารณ์ 4) ให้ประชาชนมีสิทธิถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารส่วนท้องถิ่นได้ 5) ให้ประชาชนมีสิทธิเสนอกฎหมายท้องถิ่นได้

● ความมุ่งมั่นของ รพช. ต่อการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

กรรมการเร่งรัดพัฒนาชนบท(รพช.) เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2509 เป็นหน่วยงานสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ประกอบไปด้วยราชการบริหาร 3 ส่วนได้แก่ 1) ส่วนกลาง (สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท) 2) ส่วนภูมิภาค (สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัด) และ 3) ส่วนท้องถิ่น (ส่วนเร่งรัดพัฒนาชนบท องค์การบริหารส่วนจังหวัด) จนกระทั่งปี พ.ศ. 2532 จึงปรับเปลี่ยนการบริหารงานของกรมมาเป็นส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคจนกระทั่งปัจจุบันจะเห็นได้ว่า รพช. ได้ดำเนินการและเคยดำเนินการที่รูปแบบส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจของ รพช. ที่ได้ทำงานร่วมกับส่วนท้องถิ่นในการให้บริการสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐาน และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นชนบทมาโดยตลอด

ภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2541 อนุมัติมาตรการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รพช.จัดเป็นหน่วยงานแรกๆที่

สนองตอบบทบัญญัติกฎหมายและนโยบายตามมติของคณะรัฐมนตรี โดยมีโครงการถ่ายโอนกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำและทางในชนบทให้แก่ท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

ปีงบประมาณ 2542 รพช.เป็นหน่วยดำเนินการตามโครงการถ่ายโอนฯ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเข้ามาเป็นกรรมการในการจัดซื้อจัดจ้างในกิจกรรมที่ใช้เทคนิควิชาการที่สูงเกินขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ปีงบประมาณ 2543 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้ดำเนินการบริหารงบประมาณ โดยที่ รพช.เป็นผู้เบิกจ่ายงบประมาณ

ปีงบประมาณ 2544 และ 2545 รพช.จัดทำแบบแปลนและประมาณการราคาโครงการก่อสร้างของโครงการถ่ายโอนฯและให้องค์กรส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง โดย รพช.จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกรณีที่ได้รับการร้องขอจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

นอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้น รพช.ยังให้การสนับสนุนเพื่อสร้างเสริมความพร้อมและพัฒนาขีดความสามารถให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด อาทิ การฝึกอบรมหัวหน้าส่วนโยธาและการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานในขั้นตอนการก่อสร้างควบคู่กันไป การจัดชุดเฉพาะกิจสร้างเครือข่ายเจ้าหน้าที่ออกติดตามดูแลและช่วยแก้ปัญหาในขั้นตอนต่างๆของการปฏิบัติงาน โดยลงพื้นที่ทุก อบต.ที่มีการถ่ายโอนกิจกรรมของ รพช.อย่างใกล้ชิด และได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานตามแผนงานถ่ายโอนบทบาทภารกิจของ รพช.สู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้ให้การสนับสนุน

เจ้าหน้าที่ รพช.เข้าร่วมโครงการความร่วมมือการเสริมการพัฒนาชนบทและชุมชน (มพช.) พร้อมทั้งส่งเจ้าหน้าที่ รพช.ที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการควบคุมงานด้านวิศวกรรมโยธาเพื่อไปช่วยเหลือการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกระดับโดยยึดหลักการเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาและเป็นพี่เลี้ยงให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

● รพช.เพื่อท้องถิ่นพัฒนา

กรมการเร่งรัดพัฒนาชนบท(รพช.)มีหน้าที่รับผิดชอบในการก่อสร้างและซ่อมบำรุงโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ คือทางหลวงชนบทและแหล่งน้ำ อาทิเช่น อ่างเก็บน้ำฝายน้ำล้น ระบบส่งน้ำ สระน้ำเก็บ และ บ่อบาดาล เป็นต้น และรับผิดชอบในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมด้วยการส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้กับประชาชนในชนบท รวมกลุ่มอาชีพ บูรณาการการพัฒนาเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ สนับสนุนโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ตามนโยบายของรัฐบาล พัฒนาเยาวชนนอกระบบโรงเรียนให้มีความรู้พื้นฐานด้านช่างชนบทและสนับสนุนการจัดตั้งร้านช่างชนบท เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวชนบทให้ดียิ่งขึ้น

รพช. ได้ริเริ่มแนวคิดการบูรณาการกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด(อบจ.) เทศบาล หรือ องค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) ในการปฏิบัติงานที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ตัวอย่างเช่น งานก่อสร้างทางและแหล่งน้ำ การบรรเทาสาธารณภัย เป็นต้น ซึ่งท้องถิ่นยังขาดหน่วยงานกลางที่จะให้การสนับสนุนด้านระบบงานวิชาการ ฝึกอบรม หรือ เทคโนโลยีการบริหารจัดการในด้านต่างๆ ดังนั้น รพช.จึงให้ความสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่าง รพช.และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาท้องถิ่น

ที่ผ่านมา รพช.ได้มีโครงการนำร่องในหลายโครงการที่ให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการและฝึกอบรม แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาทิ การจัดฝึกอบรมหลักสูตรเตรียมความพร้อมเจ้าหน้าที่ อบต. 60 รุ่น การจัดฝึกอบรมด้านเครื่องกลแก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดและเทศบาล เป็นต้น ทั้งนี้ได้จัดดำเนินการฝึกอบรมหลักสูตรเทคนิคให้แก่ท้องถิ่นในชั้นตอนต่างๆ เพื่อให้บุคลากรท้องถิ่นมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับพื้นฐานทางด้านช่างและการบริหาร การสำรวจออกแบบโครงการก่อสร้าง การควบคุมงาน การจัดซื้อจัดจ้าง เป็นต้น ทั้งนี้ รพช.ได้จัดให้มีการฝึกอบรมทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อท้องถิ่นพัฒนาขึ้นตามลำดับ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีขีดความสามารถและศักยภาพรองรับการถ่ายโอนภารกิจตามแผนปฏิบัติการกระจายอำนาจได้อย่างจริงจังในระยะยาว

● รพช.กับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น

สำหรับบทบาทด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น รพช.เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีภารกิจด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในหลายมิติด้วยกัน ทั้งทางวัตถุ ทางธรรมชาติและทางสังคม การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางวัตถุได้แก่ภารกิจในการก่อสร้างบูรณะและซ่อมบำรุงทางหลวงชนบท รพช.ตั้งมั่นอยู่บนพื้นฐานการเอาใจใส่ต่อสภาพแวดล้อม โดยมีการจัดทำ โครงการรณรงค์ป้องกันและรักษาสภาพแวดล้อมสองข้างทาง รพช. ซึ่งเป็นโครงการที่มุ่งเน้นการป้องกันและรักษาพื้นที่ป่าไม้จากไฟป่าและพัฒนาภูมิทัศน์ของพื้นที่บริเวณสองข้างทาง รพช. โครงการถนนสวย ต้นไม้งาม เพื่อให้เกิดความร่มรื่นและภูมิทัศน์ที่สวยงาม ในการก่อสร้างทางหลวงชนบทบางสายทางที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รพช.ได้ดำเนินการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) เพื่อให้การดำเนินโครงการไม่ไปรบกวนต่อสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณนั้นๆ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ รพช.ได้ดำเนินการกิจในแนวทางการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ โดยได้มีการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในด้านต่างๆดังนี้ กล่าวคือ รพช.ได้มี การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดกลางและขนาดเล็กจำนวนมาก มีโครงการธนาคารน้ำหมัก เป็นการบริหารจัดการน้ำจากระบบใหญ่ลงมาสู่ระบบเล็กแล้วลำเลียงไปสู่สระน้ำเพื่อให้ราษฎรในทุกหมู่บ้านมีน้ำอุปโภคบริโภคและ

เพื่อการเกษตร โดยยึดหลักการตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” มาประยุกต์ให้เข้ากับการพัฒนาแหล่งน้ำและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โครงการแก้ไขปัญหาลูกกบฏอย่างยั่งยืนเป็นการ สนับสนุนการป้องกันและบรรเทา ลูกกบฏอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นการป้องกัน แก้ไขปัญหา และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ รพช.ยังได้ดำเนินโครงการเพื่อลดปัญหามลพิษทางน้ำ โดยจัดทำโครงการบำบัดน้ำเสียชุมชนวิถีธรรมชาติโดยระบบพื้นที่ชุ่มน้ำเทียม(Constructed Wetland) โดยให้ศูนย์ปฏิบัติการ รพช.และสำนักงาน รพช.จังหวัด เป็นหน่วยดำเนินงานในการประสานความร่วมมือกับประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะรับมอบโครงการไปดำเนินการและดูแลรักษาต่อไป

● ข้อเสนอแนะทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น

ตามมติคณะรัฐมนตรี ได้กำหนดแผนปฏิรูประบบราชการภาครัฐ โดยมี จุดมุ่งหมายที่จะให้มีการปฏิรูปการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี ภายใต้อิทธิพลของระบอบ โดยให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน บริหารอย่างตรงไป ตรงมา ไม่ล่าเอียงหรือทุจริต ทำให้ประชาชนมีความพอใจ และในปี 2542 จึงมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี ประกอบด้วยหลักพื้นฐาน 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

แต่ละหลักสามารถจำแนกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประเทศ ระดับภาครัฐ และระดับองค์กร ซึ่งแต่ละระดับมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน กล่าวคือ องค์กรที่มีการบริหารจัดการที่ดีจะช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดีของระดับภาครัฐ และระดับประเทศต่อไป ในทางกลับกันการกำหนด บทบาทของ ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ในระดับประเทศ จะมีผลต่อบทบาทภารกิจ และการบริหารจัดการของระดับภาครัฐ และระดับองค์กร ด้วย

ดังนั้น องค์กรในระดับท้องถิ่น จะต้องแสวงหาเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาชนบทพร้อมทั้งพัฒนาบุคลากร กำหนดแนวทางการบริหารกิจการตามภารกิจหน้าที่ขององค์กร โดยใช้หลักการบูรณาการร่วมกัน ให้สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน ในท้องถิ่น ในการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี เช่น การให้บริการประชาชน อย่างเสมอภาค ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริ่งใจ ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ ประชาชนสามารถไว้วางใจกลไกการทำงานขององค์กร

สามารถตรวจสอบการทำงานขององค์กรได้ และมีสิทธิในการให้ข้อคิดเห็นเรื่องราวร้องทุกข์ โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนวทาง แก้ไขปัญหาของชุมชน ให้ผลการดำเนินงานสู่ประชาชนโดยมีส่วนร่วมของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นในอนาคต องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเสมือนเป็นผู้แทนของหน่วยงานของภาครัฐ ทุกกระทรวง ทบวง กรม ในการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคม ในพื้นที่รับผิดชอบ ดังนั้น การพัฒนาท้องถิ่นในอนาคตนั้น จะทำอะไรไว้เพื่อให้คนในแต่ละท้องถิ่นอยู่ร่วมกัน โดยมีสันติสุขอย่างแท้จริงและยั่งยืน จะต้องพัฒนาทั้งภายในและภายนอก การพัฒนาภายใน หมายถึง การพัฒนาที่ตัวคน ให้คนเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง เพราะคนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำพาการพัฒนาให้ไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีสัมฤทธิ์ผล ส่วนการพัฒนาภายนอก เป็นการพัฒนาทางด้านปัจจัยพื้นฐานและทางกายภาพที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพของคนในท้องถิ่นนั่นเอง อย่างไรก็ตาม การพัฒนาชนบทในท้องถิ่นต่างๆ ก็ยังคงดำเนินต่อไปในอนาคตข้างหน้า ถึงแม้ว่าจะไม่มีกรมการเร่งรัดพัฒนาชนบท ซึ่งในอดีตเป็นหน่วยงานที่มีการกิจด้านการพัฒนาชนบทโดยตรง การกิจได้ถูกถ่ายโอนไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ประเทศไทยยังมีพื้นที่อีกเป็นจำนวนมากที่ยังจัดว่าเป็นชนบท ซึ่งต่อไปนี้จะอยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นโดยตรง ดังนั้น การที่หน่วยงานเดิมหรือหน่วยงานใหม่ที่จะเกิดขึ้นมาจากการปฏิรูประบบราชการ จะต้องไม่ทอดทิ้งท้องถิ่น และผนึกกำลังร่วมกันทุกฝ่าย ให้ "ท้องถิ่นเข้มแข็ง" และมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนสืบไป

บรรณานุกรม

- คำบุญ สิทธิสมาน. "หลักอริสระของท้องถิ่นรอยต่อศตวรรษ". สำนักพิมพ์สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์, กรุงเทพฯ. 2545.
- ดร.โกวิท พวงงาม. "การสร้างชุมชนเข้มแข็งจากพลังสร้างสรรค์ของชุมชน". สำนักพิมพ์สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์, กรุงเทพฯ. 2545.
- ดร.โกวิท พวงงาม. "การวางยุทธศาสตร์การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคกระจายอำนาจ". สำนักพิมพ์สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์, กรุงเทพฯ. 2545.
- คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, สำนักงาน. "คู่มือการถ่ายโอนบุคลากรสู่ท้องถิ่น". โรงพิมพ์กองกลาง สำนักงาน ก.พ., กรุงเทพฯ. 2545.
- ดร.โกวิท พวงงาม. "องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อะไรจากรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน". สำนักพิมพ์สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์, กรุงเทพฯ. 2545.
- ชัยวัฒน์ สุวิชัย. <http://www.epa.gov.owow>, 2545